

N:o 14.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till lag, angående ändrad lydelse af 15 kap. 3 § rättegångsbalken; gifven Stockholms slott den 24 januari 1890.

Under åberopande af bilagda i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll vill Kongl. Maj:t, jemlikt 87 § regeringsformen, föreslå Riksdagen att antaga följande

Lag

angående ändrad lydelse af 15 kap. 3 § rättegångsbalken.

Häri genom förordnas, att 15 kap. 3 § rättegångsbalken skall erhålla följande ändrade lydelse:

Ej må någon fullmäktig vara i den sak, dermed han sig befattat i annan rätt, såsom domare, eller rättens betjent, eller hos Konungens befallningshafvande å embetes vägnar; ej den, som förr varit fullmäktig för vederdelomannen i samma mål; eller den, som sjelf under målsman står; ej heller den, hvars fader eller svärfader, son eller måg, broder eller sväger, i rätten domare sitter. Ej må någon ledamot i öfverrätten, eller dess betjent, som årlig lön njuter, låta bruka sig till fullmäktig der eller vid någon underrätt, som derunder lyder; ej heller må vid häradsrätt härads höfdingen eller någon, som i hans ställe är förordnad till domare, eller vid rådstufvurätt någon rättens ledamot fullmäktig vara; dock vare domare eller öfverretts betjent icke förment att vid rätt, som nyss är sagd, tala för skyldeman till och med syskonbarn, eller för omyndig, den han är målsman för.

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kongl. nåd och ynnest städse väl bevågen.

OSCAR.

Aug. Östergren.

*Utdrag af protokollet öfver justitiedepartementensärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
fredagen den 6 december 1889,*

i närvaro af

Hans excellens herr statsministern friherre ÅKERHJELM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve LEWENHAUPT,
Statsråden: friherre VON OTTER,
WENNERBERG,
friherre PALMSTIERNA,
friherre VON ESSEN,
friherre ÅKERHJELM,
ÖSTERGREN,
GROLL,
WIKBLAD.

2:o.

Departementschefen, statsrådet Östergren anförde:

»I skrifvelse den 20 sistlidne mars har Riksdagen tillkännagifvit, att Riksdagen för sin del antagit en lag angående ändrad lydelse af 15 kap. 3 § rättegångsbalken. Sedan högsta domstolen öfver detta lagförslag afgifvit utlåtande, har Eders Kongl. Maj:t, på sätt protokollet för den 8 sistlidne november utvisar, förklarar sig icke vilja godkänna förslaget i oförändradt skick.

Som emellertid anmärkning mot förslaget icke förekommit i annat afseende än att den föredragna lagtexten icke med erforderlig tydlighet uttryckte hvad med lagförändringen åsyftades, och ett lagstadgande i den syftning, Riksdagen afsett, synes lämpligt, har jag låtit inom justitiedepartementet, för undanrödjande af den otydlighet, som sålunda anmärkts, upprätta nytt förslag i ämnet af följande lydelse:

Förslag till lag angående ändrad lydelse af 15 kap. 3 § rättegångsbalken.

Härigenom förordnas, att 15 kap. 3 § rättegångsbalken skall erhålla följande förändrade lydelse:

Ej må någon fullmäktig vara i den sak, dermed han sig befattat i annan rätt, såsom domare eller rättens betjent, eller hos Konungens befallningshafvande å embetets vägnar; ej den, som förr varit fullmäktig för vederdelomannen i samma mål; eller den, som sjelf under målsman står; ej heller den, hvars fader eller svärfader, son eller måg, broder eller svåger, i rätten domare sitter. Ej må någon ledamot i öfverrätten, eller dess betjent, som årlig lön njuter, låta bruka sig till fullmäktig der eller vid någon underrätt, som derunder lyder; ej heller må vid häradsrätt härads höfdingen eller vid rådstufvurätt borgmästaren eller någon rättens ledamot fullmäktig vara; dock vare domare eller öfverrätts betjent icke förment att vid rätt, som nyss är sagd, tala för skyldeman till och med syskonbarn, eller för omyndig, den han är målsman för;»

Och hemställde departementschefen att öfver detta förslag måtte för det ändamål, § 87 regeringsformen omförmäler, genom note ur detta protokoll inhemtas högsta domstolens utlåtande.

På tillstyrkan af statsrådets öfrige ledamöter tacktes Hans Maj:t Konungen i nåder bifalla hvad departementschefen sålunda hemställt.

Ex protocollo

C. P. Hagbergh.

Utdrag af protokollet öfver lagärenden, hållet uti Kongl. Maj:ts högsta domstol tisdagen den 17 december 1889.

Andra rummet:

Närvarande:

Justitieråden: SVEDELIUS,
HERNMARCK,
WEDBERG,
ÅBERGSSON,
HERSLOW,
HAMMARSKJÖLD,
CARLSON.

Tillförordnade byråchefen, revisionssekreteraren Afzelius föredrog i underdånighet:

1:o.

Note ur protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 6 innevarande december, hvarmedelst för det ändamål, § 87 regeringsformen omförmäler, högsta domstolens utlåtande blifvit infordradt öfver ett inom justitiedepartementet upprättadt, så lydande förslag till

Lag angående ändrad lydelse af 15 kap. 3 § rättegångsbalken.

Härigenom förordnas, att 15 kap. 3 § rättegångsbalken skall erhålla följande förändrade lydelse:

Ej må någon fullmäktig vara i den sak, dermed han sig befattat i annan rätt, såsom domare, eller rättens betjent, eller hos Konungens befallningshafvande å embetets vägnar; ej den, som förr varit fullmäktig för

vederdelomannen i samma mål; eller den, som sjelf under målsman står; ej heller den, hvars fader eller svärfader, son eller måg, broder eller svåger, i rätten domare sitter. Ej må någon ledamot i öfverrätten, eller dess betjent, som årlig lön njuter, låta bruka sig till fullmäktig der eller vid någon underrätt, som derunder lyder; ej heller må vid häradsrätt härads höfdingen eller vid rådstufvurätt borgmästaren eller någon rättens ledamot fullmäktig vara; dock vare domare eller öfverrätts betjent icke förment att vid rätt, som nyss är sagd, tala för skyldeman till och med syskonbarn, eller för omyndig, den han är målsman för.

Högsta domstolens fleste ledamöter lemnade förslaget utan anmärkning.

Justitierådet *Hernmarck* fann förslaget ej föranleda annan anmärkning, än att, enär detsamma lemnade rum för tvekan, huru vida dermed afsåges, att det stadgade förbudet för härads höfdingen att vara fullmäktig vid häradsrätt skulle ega tillämplighet jemväl å den, som vore förordnad att härads höfdingeembetet antingen i dess helhet eller till någon del förvalta, förslaget syntes böra omredigeras för vinnande af full tydlighet huru detsamma skulle i afseende å nyssberörda fråga förstås.

Justitierådet *Wedberg* ansåg förslaget, så vidt det rörde häradsrätt, böra ändras så, att det komme att gälla ej blott om härads höfdingen, utan äfven om den, som i hans ställe förvaltade någon del af domarembetet.

Justitierådet *Herslow* yttrade: hvad beträffar det i förslaget förekommande stadgande, att vid häradsrätt härads höfdingen icke må vara fullmäktig, så har med anledning af de ordalag, hvari samma stadgande finnes affattadt, tvifvelsmål hos mig uppstått angående den åsyftade omfattningen af det förbud, som här meddelas. Att förbudet gäller i afseende å den ordinarie domhafvanden, så att han, äfven då han sjelf icke förvaltar sitt embete, är förhindrad att inom sin domsaga uppträda såsom rättegångsombud, är klart. Likaledes synes mig förbudet uppenbarligen ega tillämplighet å den, som är förordnad att i ordinarie domhafvandens ställe förrätta hans embete *i dess helhet*, så att vikarien under den tid, förordnandet omfattar, är, äfven om han under någon del af samma tid åtnjuter tjänstledighet, sådant oakadt obehörig att vara rättegångsfullmäktig i domsagan. Men

nu inträffar vidare icke sällan det förhållande, att förordnande meddelas någon att i ordinarie domarens eller hans vikaries ställe utöfva allenast *en del* af domarembetets funktioner. Ett sådant inskränkt domareförordnande kan än vara föranledt af ordinarie domarens eller hans vikaries jäfvighet i afseende å ett eller flera bestämda rättegångsmål eller ock deraf, att den ene eller andre af desse fått ledighet från vissa, men icke från alla af de till domarembetet hörande åligganden, än åter hafva sin grund i förordningen den 10 april 1810, som tillåter vederbörande hofrätt att inom vissa landsdelar förordna ständige extra domare att, när ordinarie domaren är hindrad, hålla urtima ting i brottmål. Huru vida den på grund af sådant inskränkt förordnande, vid sidan af den ordinarie domhafvanden eller hans vikarie samtidigt fungerande extra domaren skall, under förutsättning att han icke tillika är tingsbiträde åt någon af de förre och således redan af denna anledning enligt kongl. brefvet den 1 februari 1758 oberättigad att brukas till fullmäktig vid tingen, enligt förslaget sakna behörighet att, så länge förordnandet fortfar, vara ombud i sådana mål, som ordinarie domhafvanden eller hans vikarie sjelf handlägger, är en fråga, som enligt mitt omdöme icke finnes i förslaget med erforderlig tydlighet besvarad. Vål har under förslagets granskning i högsta domstolen den tanken uttalats, att förbudet icke skulle afse sådan extra domare; men när den nu föreslagna lagförändringen väsentligen är föranledd deraf, att uppmärksamheten blifvit fäst vid det oskick, som någon gång skall hos stadsdomstolarne hafva förekommit, att nemligen samma person vid samma rätt ena stunden sutit såsom domare och andra stunden uppträdt i egenkap af rättegångsfullmäktig, förefaller det mig högligen tvifvelaktigt, huru vida, då lagförändringen ansetts böra utsträckas äfven till underdomstolarne å landet, det vid sådant förhållande kan vara öfverensstämmande med förslagets anda och mening, att t. ex. den, som på ordinarie domhafvandens framställning förordnats att såsom särskild ordförande i häradsrätten handlägga och afgöra ett mål, deri ordinarie domhafvanden sjelf är part, må, omedelbart

efter det han handlagt detta mål och innan förordnandet genom sakens bringande till slut eller annorledes upphört, vid samma rätt uppträda såsom ombud i tvister, som ordinarie domhafvanden i sin ordning behandlar. En sådan omvexling af roller kunde icke annat än väcka anstöt och verka nedsättande för domarembetets anseende. Med den affattning, det af Riksdagen för dess del i ämnet antagna lagförslag haft, skulle ett dylikt förfarande af en tillförordnad särskild domare svårigen kunnat anses tillåtet; och det saknas, enligt min uppfattning, all anledning att antaga, att någon ändring af hvad sistnämnda förslag i detta afseende inneburit åsyftats i det nu remitterade förslaget.

Till meningens förtydligande i det af mig angifna syfte, hemställer jag, att ifrågavarande del af förslaget måtte erhålla ungefär följande, förändrade lydelse: — — — ej heller må vid häradsrätt härads höfdingen eller någon, som i hans ställe är till domare förordnad, eller vid rådstufvurätt — — —.

Ex protocollo

C. P. Hagbergh.

*Utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
fredagen den 24 januari 1890,*

i närvaro af:

Hans excellens herr statsministern friherre ÅKERHJELM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve LEWENHAUPT,
Statsråden: friherre VON OTTER,
WENNERBERG,
friherre PALMSTIERNA,
friherre VON ESSEN,
ÖSTERGREN,
GROLL,
WIKBLAD,
Justitieråden: NORBERG,
HUSS.

Statsrådet, friherre Åkerhielm annälades vara af sjukdom hindrad att komma tillstädes.

2:o.

Departementschefen, statsrådet Östergren föredrog högsta domstolens yttrande öfver det enligt statsrådsprotokollet öfver justitiedepartementsärenden den 6 sistlidne december till högsta domstolen remitterade förslag till lag angående ändrad lydelse af 15 kap. 3 § rättegångsbalken och anförde härefter vidare:

»Tre af högsta domstolens ledamöter hafva ansett ett tillägg i den föreslagna lagtexten nödigt i syfte att utmärka, det ifrågavarande förbud att uppträda såsom rättegångsombud afser icke blott den ordinarie domhafvanden å landet utan äfven den, som i hans ställe är satt att utöfva domarembetet. Med anledning häraf har i förslaget upptagits ett förtydligande tillägg, öfverensstämmande med hvad en af nämnda ledamöter föreslagit; och har i följd af denna redaktionsförändring funnits lämpligt att vidtaga en jemkning jemväl i affatningen af stadgandet beträffande rådstufvurätt. I den sålunda ändrade form, förslaget erhållit, hemställer jag att detsamma må af Eders Kongl. Maj:t godkännas och jemlikt 87 § regeringsformen för Riksdagen till antagande framläggas.»

Till denna, af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan tacktes Hans Maj:t Konungen lemna bifall; och skulle proposition till Riksdagen aflåtas i öfverensstämmelse med bil. litt. B vid detta protokoll.

Ex protocollo

Carl Boheman.